

РУЧНІ ХРЕСТИ

Нещодавно, постійний читач "Сівача", відгукнувся на мою статтю про Різдвяні листівки і від щирого серця подарував музею кілька листівок зі своєї колекції. Цей дарунок, безперечно, збільшить та збагатить нашу колекцію листівок. Більше того, знаючи, що в нашому Музеї крім непересічних колекцій образотворчого та народного мистецтва знаходиться також і релігійна збірка, вирішив у час Різдвяних жертвувань подарувати нам свою особливу та унікальну збірку ручних дерев'яних хрестів. Ця особлива група хрестів датується кінцем 19-го – початком 20-го століть і є творами народних талановитих та анонімних майстрів. Висота цих хрестів в 10-11 дюймів, ширина 3-4

дюйми. Усі хрести походять із Західної України, з таких територій як Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина і західне Поділля.

Ми надзвичайно вдячні Др. Юрію Рибаку та його дружині Анні Ортинській за такий особливий та рідкісний дарунок. Ця збірка ручних хрестів не тільки поглибить і розширить нашу колекцію, але також послужить цінним матеріалом для науковців, дослідників та мистців, які бажать вивчати та заглибитися у цей вид релігійних зображень.

Ручні хрести - це одна група духовних предметів, які є необхідними в релігійних та літургійних ритуалах християнської церкви. Ручні хрести завжди лежать на престолі і священик (або єпископ) у певні моменти Служби Божої використовує їх для благословення вірних. Під час Йорданського Богослужіння і посвячення води у східно-візантійських церквах ручні хрести тричі занурюють у воду. Іноді ручні хрести кладуть померлим у руки, а також священик несе хрест під час релігійних процесій.

У минулому ручні хрести в Україні, як і писання ікон, виготовляли професійні мистці та особливо вишколені монахи. Часто ці хрести виготовляли з дорогоцінного металу, а також із слонової кістки та дерева. Їх прикрашали емаллю та дорогоцінним камінням. Проте, під кінець 18-го століття виробництво хрестів по монастирях підупало до такої міри, що парохі окремих церков мусіли задовільнятися виробами народних сільських та міських майстрів, щоб забезпечити церкву ручними хрестами та іншими

необхідними релігійними предметами.

Ручні хрести, які нам подарували, виготовили сільські майстри - самоуки. Хоча ці твори не можна порівнювати з вишуканими та досконалими хрестами роботи професійних мистців, все – таки у них є свої особливості та своєрідність мистецького зображення. Вигляд цих хрестів скромний та наївний, а це й робить їх характерними – простота іконографічної композиції та нескладне технічне виконання. І саме простота, наївність та щирість мистецького творення притягають увагу глядача. Народні мистці більше дбали про духовне, а не реалістичне зображення.

Дерево для народних хрестів брали з липи, іноді груші, ясеня або кедру. Будова хреста складалася зі стрижня та одного, двох або, найчастіше, трьох перехрестів та ручки. Це творило чотирикінцеві, шестикінцеві і зокрема семикінцеві хрести, що давало мистцям більше поля, на якому могли вирізьбити традиційні церковно-ритуальні іконографічні зображення та декоративні народні й символічні мотиви, якими прикрашали та збагачували твір.

Іконографічні зображення на ручних хрестах були двосторонніми. Майстер застосовував різну різьбярську техніку: контурну, плоску та профілюванню. Іноді вирізьблені зображення розмальовували кольоровими фарбами: жовтою, цеглястою, білою, синьою. Іконографічні постаті вирізьблювали на стрижні та середньому перехресті, який був ширший від горішнього і долішнього. Одна сторона хреста мала зображення розп'яття Ісуса Христа з пристоящими, а на другій стороні була Мати Божя з

Дітям Ісусом і пристоящими - святими або головами ангелів. Іконографічне відтворення було виконане схематично та невибагливо. Перехрестя над і під головним зображенням було покрите лінійними та декоративно-геометричними мотивами.

Незважаючи на те, що на кожному із хрестів цього типу композиція іконографічних зображень була така сама, проте кожний майстер вкладав своє мистецьке бачення, уміння та своєрідність. Саме це робить народні ручні хрести унікальним та цікавим зразком релігійного та народного мистецтва.

Любов Волинець

27 СІЧНЯ 2013 РОКУ

СІВАЧ

СІВАЧ

28 СЕРПНЯ 2011 РОКУ